

Informatieverslag en advies informateur

Naar een stabiel en daadkrachtig college van burgemeester en wethouders voor Zwolle

1. Verkiezingsuitslag 19 maart 2014

De uitslag van de verkiezingen voor de gemeenteraad van Zwolle biedt een interessant beeld. Landelijke trends zijn hierbij door de Zwolse kiezers maar beperkt gevolgd. De winst voor de ChristenUnie (van 6 naar 8 zetels) is opvallend. De forse winst van D66 (van 3 naar 6 zetels) en de winst van de SP (van 3 naar 5) sluiten aan bij het landelijke beeld.

Daarentegen hebben PvdA en VVD -anders dan elders- hun verlies in Zwolle weten te beperken (beide 1 zetel verlies) terwijl het CDA, dat zich landelijk wist te handhaven, in Zwolle is gehalveerd (min 3 zetels). GroenLinks en de lokale partij Swollwacht verloren elk 1 zetel; vooral voor laatstgenoemde partij is dit afwijkend van het landelijke beeld dat voor de lokale partijen juist gunstig uitpakte.

De uitslag in zetels:

	2010	2014
ChristenUnie	6	8
PvdA	7	6
D66	3	6
VVD	6	5
SP	3	5
CDA	6	3
GroenLinks	4	3
Swollwacht	4	3

Een precieze verklaring en duiding van deze uitslag zou afzonderlijk kiezersonderzoek vergen. De kiezersvoorkeuren zullen bepaald zijn door een combinatie van lokale thema's en de partijprogramma's, de gevoerde campagne, de kandidaten en de reputatie van partijen. Duidelijk is dat twee oppositiepartijen (D66 en SP) hebben gewonnen, maar dat het beleid van de collegepartijen –ondanks het feit dat de twee regeringspartijen hierin zijn vertegenwoordigd- door de kiezers niet breed is afgekeurd. Behalve de landelijke trends zijn er enkele lokale thema's die een rol kunnen hebben gespeeld, zoals de discussie rond koopzondagen en de manier waarop de nieuwe gemeentelijke zorgtaken worden uitgevoerd.

Totaal aantal stemmen bij deze verkiezingen was 55328, dat was ruim 5000 meer dan in 2010. Het opkomstpercentage was 58,14 dat was 54,3 in 2010. Collectief mogen de Zwollenaren zich verheugen op grote kiezersbetrokkenheid.

De winnaars –in volgorde van absolute stemmenwinst- zijn D66 (3595 stemmen winst), ChristenUnie (3457 stemmen winst) en SP (3212 stemmen winst).

De verliezers zijn CDA (2318 stemmen verlies), Swollwacht (1184 stemmen verlies), VVD (1001 stemmen verlies), GroenLinks (868 stemmen verlies) en PvdA (118 stemmen verlies).

2. Procedure

De voorzitter van de grootste fractie in de gemeenteraad, Gerdien Rots van de ChristenUnie, heeft me op 21 maart 2014 gevraagd in overleg te treden met de fracties om na te gaan welke mogelijkheden de verkiezingsuitslag biedt voor een stabiel en daadkrachtig college.

Als informateur heb ik, na een gemeenschappelijke kennismaking met de vertegenwoordigers die per partij het onderhandelingsteam vormen op zaterdag 22 maart 2014, op 24 en 25 maart bilaterale gesprekken met deze 8 duo's gevoerd. Hierin stond de vraag centraal hoe de verkiezingsuitslag door de verschillende partijen wordt geduid en welke conclusies aan deze uitslag worden verbonden voor wat betreft de samenwerking in een nieuw college.

Op basis van deze gesprekken kon de conclusie worden getrokken dat de fracties van CDA, GroenLinks en Swollwacht zich niet primair in de positie achten om aan het nieuwe college deel te nemen.

Vervolgens is op 28 maart tussen de overige 5 fracties, (de vertegenwoordigers van ChristenUnie, D66, PvdA, SP en VVD) nader gemeenschappelijk overleg gevoerd. In deze bijeenkomst gaven partijen aan te streven naar een college van 4 partijen met 5 wethouders.

Op basis van door deze partijen vervolgens aangeleverde informatie is door de fractievoorzitter van de ChristenUnie onder leiding van de informateur gesproken met de andere 4 fracties; op 8 april met de fracties van D66 en VVD en op 10 april met de fracties van SP en PvdA .

De inhoudelijke besprekingen beginnen na deze informatiefase. Wel is aan alle onderhandelaars gevraagd aan te geven welke thema's als belangrijkste worden gezien voor de collegeperiode 2014-2018. Daaruit kan de richting voor de bezuinigingen worden afgeleid, die in de komende periode moeten worden gerealiseerd.

Op 24 maart is een kort persbericht verspreid waarin deze procedure is gecommuniceerd. Op 28 maart is gecommuniceerd dat de 5 grootste partijen met elkaar verder spreken gevolgd door een bericht op 4 april dat het advies wordt gebaseerd op een verkenning van inhoudelijke thema's.

3. Uitgangspunten

Gelet op de positionering van CDA, GroenLinks en Swollwacht zijn de kandidaat-coalitiepartijen in eerste instantie ChristenUnie, PvdA, D66, VVD en SP. De verkiezingsuitslag maakt verschillende combinaties van deze 5 partijen mogelijk die op een meerderheid in de raad kunnen rekenen. Uit de gesprekken concludeer ik dat deze partijen -meer of minder expliciet en met verschillende accenten- de volgende uitgangspunten hanteren:

(1) Stabiel en daadkrachtig

Voorop staat bij alle fracties dat een stabiel en daadkrachtig college nodig is dat met elan de stad gaat besturen. Dit uitgangspunt impliceert dat een solide meerderheid in de gemeenteraad de basis voor het college moet vormen. Varianten met een nipte meerderheid (bv. 20 zetels) vallen hierdoor af. Dit uitgangspunt leidt eveneens tot een voorkeur voor een 4-partijencoalitie.

(2) Verkiezingsuitslag

Tweede uitgangspunt is dat de kiezersuitspraak zo goed mogelijk recht gedaan moet worden. Dat betekent dat gekeken moet worden naar het draagvlak dat partijen in de Zwolse samenleving hebben.

(3) Beleidscontinuïteit

Overwegend heerst ook de opvatting dat continuïteit van beleid belangrijk is. Het goede in de verworvenheden van de afgelopen collegeperiode moet worden behouden.

(4) Programmatische samenwerking

Vierde uitgangspunt is dat de programmatische samenwerking op basis van de inhoudelijke positie van partijen mogelijk en vruchtbaar moet kunnen zijn. Partijen die programmatisch te ver uiteen liggen lopen het risico halverwege onvoldoende slagkracht te bezitten of zelfs vast te lopen.

(5) Vertrouwen

Vijfde uitgangspunt is dat de stijl van besturen tussen fracties onderling en tussen leden van een college –de noodzakelijke teamvorming- gebaseerd moet zijn op voldoende onderling vertrouwen. Dit aspect raakt zowel de houding van de fracties ten opzichte van de coalitie als de chemie in het college van b en w.

4. De thema's

Als uitgangspunt voor het beleid de komende periode geldt dat het gemeentebestuur een uitnodigende en stimulerende houding wil uitstralen naar initiatieven uit de stad. De belangrijkste thema's die de komende vier jaren de aandacht zullen vragen (niet in prioriteitsvolgorde) zijn:

- a. de doorontwikkeling van de stad en regio als aantrekkelijk stedelijk economisch en maatschappelijk knooppunt in Noordoost Nederland, waarvoor stedelijke en regionale bestuurskracht noodzakelijk is;
- b. doorvoering van de noodzakelijke bezuinigingen volgens de reeds aanvaarde taakstelling (9 tot 11 miljoen structureel), op basis van de voorliggende bezuinigingsopties;
- c. de sociaal rechtvaardige en adequate uitvoering van de naar gemeenten te decentraliseren taken in het sociale domein (jeugd, zorg, werk), waarbij met name balans is tussen de eigen regie van de burgers en het aanbod van voorzieningen (o.a. wijkteams);
- d. het behouden van een goed vangnet voor (jeugd)zorg en maatschappelijke ondersteuning voor de Zwollenaren die dat nodig hebben;
- e. beleid inzake de openstelling op zondag van winkels en supermarkten;
- f. aandacht voor de regionale economie met het oog op werkgelegenheid, in relatie tot het beschikbare potentieel (arbeidsmarktbeleid);
- g. duurzaamheid als leidraad voor het beleid, inclusief de verbinding van burgers onderling en met het gemeentebestuur;

De inhoudelijke gesprekken over deze –en eventuele andere- thema's zullen worden gevoerd in de tweede fase van het proces van coalitievorming.

5. Uitkomst verkenning

(1) Stabiël en daadkrachtig

Het eerste uitgangspunt, genoemd onder 3, leidt tot de conclusie dat (tenminste) een 4-partijensamenwerking nodig is om een royale meerderheid in de gemeenteraad te kunnen steunen. Alle opties met 3 partijen leiden tot een te smalle basis. Eventueel zou wel een 5-partijencollege kunnen worden gevormd. Alle partijen kiezen echter voor een 4-partijencollege;

(2) Verkiezingsuitslag

Het tweede uitgangspunt leidt ertoe dat de 5 partijen met wie ik heb gesproken, gelet op de verkiezingsuitslag, beschikken over draagvlak in de Zwolse samenleving en dus in aanmerking komen voor deelname aan het college.

(3) Beleidscontinuïteit

Uit de gesprekken blijkt dat de opvatting overheerst dat de samenwerking van PvdA, ChristenUnie, VVD en CDA in het college van 2010-2014 een stabiel en productief collegebeleid heeft opgeleverd. D66 en SP, die in het voorgaande college niet waren vertegenwoordigd en dus een minder of meer oppositionele

rol hebben vervuld, hebben aangegeven dat zij –naast de door hen voorgestane vernieuwing- evenzeer belang hechten aan continuïteit.

(4) Programmatische samenwerking

Hoewel programmatische onderhandelingen niet tot de informatie- maar tot de formatiefase behoren en daarom nog niet zijn gevoerd, is met partijen wel gesproken over hun prioriteiten, teneinde de kansen voor goede programmatische samenwerking zo goed mogelijk te kunnen inschatten. Daarbij is specifiek aandacht besteed aan de balans tussen sociaal en fysiek domein en aan de richting voor de invulling van de noodzakelijke bezuinigingen. Op grond van deze gesprekken is mijn conclusie dat de meeste kans op programmatische overeenstemming bestaat in een samenwerking van ChristenUnie, PvdA, D66 en VVD.

(5) Vertrouwen

Door alle partijen is aangegeven dat onderling vertrouwen een belangrijke basis is voor coalitiesamenwerking. Naar uit de gesprekken blijkt is er bij alle 5 partijen bereidheid elkaar in beginsel als coalitiepartij te accepteren. De door de SP in de periode 2010-2014 gekozen –als scherp ervaren- oppositionele stijl maakt dat er aandachtspunten zijn besproken met als conclusie dat hier geen belemmering ligt. De SP heeft aangegeven dat de omvang van een fractie met 5 zetels een andere rol en verantwoordelijkheid van hen vraagt dan in de voorgaande periode.

Conclusie

Rekening houdend met de informatie zoals die ter beschikking staat is mijn conclusie dat de grootste kans op een stabiel en daadkrachtig college bestaat indien ChristenUnie, PvdA, D66 en VVD formatiebesprekingen aangaan. Naar mijn inzicht is er met deze 4 partijen de grootste kans op een succesvolle programmatische samenwerking.

Het is volgens de meeste fracties niet wenselijk het aantal wethouders (5) te wijzigen. Reductie tot 4 wethouders wordt door de fracties afgewezen in verband met de ervaringen tot heden, de wens zichtbaar te zijn in de stad en de regio en de toenemende werkdruk ten gevolge van de grote decentralisaties. Gelet op de numerieke verhoudingen in de raad wordt een tweetal wethouders voor de ChristenUnie door alle fracties logisch geacht.

7. Formatiebesprekingen

Op grond van het vorenstaande adviseer ik thans te starten met formatiebesprekingen door de fracties ChristenUnie, PvdA, D66 en VVD.

Het streven kan worden gericht op een agenderend programma, dat zo compact mogelijk de te bereiken doelstellingen, de uitvoering ervan in samenwerking met maatschappelijke en private actoren en de financiering ervan beschrijft, uitgaande

van de geformuleerde ontwikkelingen en trends, met inachtneming van de te realiseren bezuinigingen.

Gelet op de grote opgave waarvoor de stad staat, onder andere ingrijpende bezuinigingen, spreek ik de hoop en de verwachting uit dat een te realiseren beleidsprogramma op breed draagvlak in de raad mag rekenen.

8. Afsluiting

Graag spreek ik mijn dank uit aan alle raadsleden met wie gesprekken zijn gevoerd voor hun constructieve opstelling en aan Ingrid Geveke en Ellen Breider voor hun ondersteuning.

Zwolle, 11 april 2014
Herman Sietsma, informateur